

также кредиторам возврат и рыночную доходность вложенных средств. При этом у компаний появляется стимул снижать свои расходы путем привлечения новых технологий и оптимизации своей деятельности. Коммунальные предприятия заинтересованы в снижении расходов не только из-за требований регулятора, иначе они будут убыточными, но и из-за возможности дополнительного получения средств. От новой модели тарифообразования выигрывают и потребители, которые не будут страдать от резкого роста тарифов и одновременно чувствовать выгоду от повышения качества услуг.

Оксана Чубарь, к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Катерина Машико, к.е.н., с.н.с.

Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України, м. Ужгород, Україна

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ І ГРОМАД

Фінансовий інструментарій регіонального економічного розвитку містить широкий перелік інструментів, призначенням яких є забезпечення фінансового підґрунтя для виконання місцевими органами влади, в т.ч. новостворюваними об'єднаними територіальними громадами (ОТГ), відповідних функцій, на них покладених, а також інтенсифікація формування належних фінансових потоків, достатніх для ефективного обслуговування та зростання регіональної та локальних економічних систем.

Базова група цих інструментів включає ті, що пов'язані з формуванням та виконанням місцевих бюджетів (надходження бюджетних коштів, формування місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, капітальні видатки бюджету розвитку місцевих бюджетів, капітальні видатки з Державного бюджету, місцеві податки і збори, податкове стимулювання, кошти Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР)). Вказані інструменти є визначальними при формуванні фінансового базису органів влади на місцях, адже фінансове забезпечення виступає одним із найважливіших факторів економічної спроможності громад. Механізми та особливості застосування цих інструментів достатньо повно регламентовані Бюджетним і Податковим кодексами [1, 5]. Слід наголосити, що саме в ці два закони нещодавно були внесені зміни і доповнення, пов'язані з децентралізаційними процесами в країні і необхідністю посилення фінансової самодостатності місцевих владних органів, в результаті чого чітко окреслено певні зміни порядку формування бюджетів ОТГ. Ефективність і дієвість податкових інструментів, що визначають формування доходів бюджетів громад, залежить від рівня розвитку ділової активності на їх територіях, від кількості активних суб'єктів підприємницької діяльності, що стають платниками податків і зборів. Щодо міжбюджетних трансфертів, частка яких залишається значною при формуванні місцевих бюджетів, а значить робить останні залежними від централізованих ресурсів, то підвищувати його ефективність можна лише за рахунок прозорості, чіткої та об'єктивної процедури визначення їх обсягів. Ця норма та умова повинна забезпечуватись на національному рівні.

Місцеві органи влади, а також створювані ОТГ, мають можливості, врегульовані законодавством, як для використання традиційних прямих інструментів бюджетного фінансування і регулювання: капітальні видатки з Державного бюджету, капітальні

видатки бюджету розвитку місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, так і відносно нових, нетипових для вітчизняних органів влади на місцях: місцеві гарантії, запозичення, кошти ДФРР та механізмів державно-приватного партнерства (ДПП). Місцеві гарантії та запозичення (можуть застосовуватись містами) часто є недоступними через брак досвіду їх використання, недостатній рівень кредитоспроможності потенційних позичальників та бенефіціарів. Більш активному застосуванню коштів ДФРР, грантової та технічної допомоги ЄС, механізмів ДПП перешкоджає недостатність досвіду розробки якісних, обґрунтованих і стратегічно орієнтованих проектів, недовіра до держави як партнера при можливій реалізації спільних проектів і програм.

Також слід зазначити, що серед виділених фінансових інструментів лише окремі напряму пов'язані з децентралізаційними процесами, оскільки в законодавчу базу було внесено певні доповнення щодо особливостей їх застосування в умовах зміни парадигми державного управління. Серед таких інструментів: податкові та бюджетні інструменти, регулювання міжбюджетних відносин, капітальні видатки бюджету розвитку місцевих бюджетів, капітальні видатки з Державного бюджету, ДФРР, застосування яких передбачено такими основними законами [1-2, 4-5].

Для інших фінансових інструментів прямого зв'язку не прослідковується. Проте це не означає, що вони будь неефективними за умов посилення функціонально-організаційної та ресурсної (в т.ч. фінансової) незалежності регіональних і місцевих органів влади. Неврегульованими на законодавчому рівні в Україні є лише окремі з сучасних відомих у світовій практиці фінансових інструментів, наприклад, краутфандинг, фандрайзинг, які передбачають добровільне внесення коштів для реалізації цілей, як правило, не пов'язаних з отриманням прибутків: наукові дослідження, благодійні, соціальні та культурно-мистецькі проекти, розвиток платформ кікстартерів. Не дивлячись на те, що в Україні діє Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3], ним, так і само, які і іншими нормативними документами, такого формату інструменти не передбачені.

Таким чином, можна зробити висновок про достатньо повну нормативно-правову врегульованість фінансового інструментарію економічного розвитку, проте відкритими залишаються питання ефективності та повноти його використання суб'єктами державної політики та економічних процесів на місцях.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572) 8 липня 2010 р. № 2456-VI. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р.: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» 5 липня 2012 р. № 5073-VI / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 25, ст.252). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>
4. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» 8 вересня 2005 р. № 2850-IV Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 51, ст.548). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
5. Податковий кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2 грудня 2010 р. № 2755-VI 2011, №№ 13-17, ст.112). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>

*Сергій Юшко, к.е.н., доцент,
Юлія Глущенко, Анна Сергієнко, студентки 2 курсу
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця,
м. Харків, Україна*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ РОЗВИТКУ У СКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

З 2000 р. у складі єдиних до цього часу бюджетів почали виокремлювати дві складові: загальний та спеціальний фонди. Дана процедура в однаковій мірі стосувалася як державного, так і місцевих бюджетів. Разом з тим особливістю створення спеціального фонду саме місцевих бюджетів стало те, що у їх складі додатково почали формувати ще одну «внутрішню кишеню» – так званий бюджет розвитку. Належне наповнення коштами даної частини спеціального фонду бюджету давало відповідній громаді додаткові можливості для розвитку, насамперед, шляхом цільового спрямування коштів такого бюджету на фінансування капітальних видатків та підтримку підприємницької діяльності у формі здійснення внесків до статутних фондів таких суб'єктів. Відзначимо, що перелік потенційних складових надходжень бюджету розвитку спочатку був досить вузьким, та включав в себе, зокрема, кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності; суми дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади; субвенції з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів; суми отриманих запозичень. В 2011 – 2012 рр. склад надходжень бюджету розвитку було розширено із включенням до нього, насамперед, єдиного податку, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки тощо. Такі зміни у законодавстві дозволили певною мірою збільшити обсяги коштів, які зосереджуються у бюджетах розвитку. Зазначені тенденції детально описані у дослідженнях науковців [3].

Потрібно звернути увагу на те, що закріплення у чинному законодавстві переліку складових надходжень бюджету розвитку означало, насамперед, прагнення держави забезпечити відповідне цільове спрямування цих коштів на розвиток відповідної громади. Особливо актуальною та обґрунтованою була дана норма у частині встановлення обмежень потенційних напрямів спрямування коштів від місцевих запозичень: вона робила правилом затвердження громадами активного бюджетного дефіциту не дозволяючи навіть гіпотетично припустити можливість його пасивного стану.

Виокремлення у місцевих бюджетах бюджету розвитку надавши можливість громадам частину надходжень в обов'язковому порядку спрямувати на власний інвестиційно-інноваційний розвиток, не означало однак, що видатки розвитку були обмежені обсягами такого бюджету. Зазначені видатки могли одночасно здійснюватися і за рахунок коштів загального фонду. За даними Державної казначейської служби України, протягом 2007 – 2010 рр. від 20,4 до 31,7 % капітальних видатків місцевих бюджетів фінансувалися безпосередньо із загального фонду [1].

Описана ситуація, однак, кардинально змінюється з 2011 р., коли фактично припиняється фінансування капітальних видатків з інших, окрім бюджету розвитку, джерел. За даними Державної казначейської служби України, протягом 2011 – 2016 рр. частка капітальних видатків, що фінансується за рахунок спеціального фонду